

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан філософського факультету

Іван КАРПЕНКО

2024 р

Робоча програма навчальної дисципліни

Аналіз міжнародних відносин

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти	<u>бакалаврський</u>
галузь знань	<u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва)
спеціальність	<u>052 Політологія</u> (шифр і назва)
освітня програма	<u>Політичні технології та аналіз політики</u> (шифр і назва)
вид дисципліни	<u>обов'язкова</u> (обов'язкова/за вибором)
факультет	<u>філософський</u>

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження рекомендовано Вченою радою філософського факультету (протокол № 11 від 21 червня 2024 р.)

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: **Работягова** Ірина Володимирівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології

Програму схвалено на засіданні кафедри політології (протокол № 14 від 19.06 2024 р.)

Завідувач кафедри політології

Олександр ФІСУН

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Політичні технології та аналіз політики»

Гарант освітньо-професійної програми

Тетяна КОМАРОВА

Програму погоджено з науково-методичною комісією філософського факультету (протокол № 10 від 19 червня 2024 р.)

Голова науково-методичної комісії
філософського факультету

Сергій ГОЛІКОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Аналіз міжнародних відносин» освітньо-професійної програми «Політичні технології та аналіз політики» підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Політичні технології та аналіз політики», спеціальність 052 «Політологія».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1 Мета викладання навчальної дисципліни – забезпечити здобувачів знаннями про теоретико-методологічного підґрунтя трактування подій та процесів у міжнародних відносинах та навичками аналізу перебігу світових політичних процесів.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- знайомство із парадигмами міжнародних відносин;
- вироблення системності у дослідженні міжнародних відносин;
- ознайомлення з роллю держав та недержавних акторів у міжнародній системі;
- набуття навичок використання різних методів для дослідження міжнародних інтеракцій;
- знайомство з дипломатією та дипломатичним протоколом як ключовим механізмом конструювання діалогу демократичними державами сьогодні.

1.3. Кількість кредитів – 5

1.4. Загальна кількість годин – 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
8-й	8-й
Лекції	
30 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	
30 год.	8 год.
Лабораторні заняття	
Самостійна робота	
90 год.	132 год.
Разом 120 год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі мають досягти таких результатів:

- Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.
- Вільно спілкуватися державною та однією з іноземних мов усно і письмово у професійній діяльності.
- Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.
- Мати навички професійної комунікації.
- Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.
- Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.
- Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення.
- Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
- Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

- Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
- Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.
- Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
- Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
- Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.
- Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.
- Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретичні основи та методи дослідження міжнародних відносин

Тема 1. Парадигми трактування міжнародних відносин

Принципи класичної школи міжнародних відносин: суб'єктивізм, антропоморфізм, нормативізм. Теорія міжнародних відносин як синтетична дисципліна у системі суспільних наук. Міждисциплінарний характер теорії міжнародних відносин: взаємозв'язок ТМВ із політологією, соціологією, філософією, історією, географією, правознавством та економічними науками. Специфіка сучасного етапу розвитку науки про міжнародні відносини.

Реалізм. Наукова інституціоналізація політичного реалізму в працях Ганса Моргентау. Ключові положення теорії політичного реалізму. Міжнародні відносини випливають із людської егоїстичної натури. Держави – головні актори міжнародних відносин. Національні інтереси – провідний мотив поведінки держав у світовій політиці. Сутність міжнародних відносин – боротьба за владу (вплив) між державами. Анархічність та незмінність – основні характеристики міжнародного середовища. Міждержавні конфлікти й зіткнення інтересів на світовій політичній арені у фокусі аналізу представників класичного реалізму. Основні твердження теорії балансу сил: рівновага держав – основа стабільності міжнародних відносин, причини війн – порушення рівноваги сил між державами; запорука стабільності міжнародних відносин – створення міждержавних коаліцій.

Неореалізм. Особливості теоретико-методологічних засад неореалізму в інтерпретації міжнародних відносин. Спроби синтезу принципів класичного реалізму і теорії міжнародних систем в роботах Кеннета Волтца, Роберта Гілпіна, Джона Міршаймера. Людина, держава та міждержавне середовище як основні категорії аналізу міжнародних відносин у рамках неореалізму. В умовах міжнародної анархії основна роль належить матеріально-силовим факторам, або полярності. Три типи полярності міжнародних систем: біполярний, мультиполярний та уніполярний за Кеннетом Волтцем. Безполярна міжнародна система. Позиція держав у ієрархії міжнародних систем символізує акумульований ними силовий потенціал, яким вони можуть оперувати та який зобов'язує їх до певної поведінки, а також визначає функції, здійснювані державою у міжнародному середовищі. Інтерпретація стану конфлікту як ситуативного прояву співвідношення сил провідних акторів у міжнародній системі. Міжнародне співробітництво як несталі вияв спільних інтересів, що може існувати і розвиватися лише на основі балансу вигоди, отриманої від нього.

Ідеалізм. Розвиток теоретичних засад ідеалізму в Античності, Середньовіччі, Відродженні. Проекти концепту «вічного миру» – повного вилучення війни з міжнародних відносин і створення конфедерації держав у роботах провідних європейських мислителів. Обґрунтування впровадження системи міжнародного права Гуго Гроцієм. Концепція «обмеження сили» у міжнародних відносинах Джеремі Бентама. Цілісне формулювання ідеалістичного розуміння міжнародних відносин у працях Іммануїла Канта. Принципи дотримання перманентного миру між державами за Іммануїлом Кантом. Розвиток ліберального

напрямку в теорії міжнародних відносин крізь призму теоретичних поглядів Джона Локка, Томаса Пейна, Джона Мілля, Отців-засновників США. Вихідні пункти ліберальної парадигми ТМВ: гармонія інтересів учасників міжнародних відносин, включення у спектр аналізу міжнародної політики міждержавних організацій, суспільних груп, світової громадської думки, які є інструментам стабільності; зростання взаємозалежності світу, співробітництво держав і народів як провідні тенденції світової політики; конфлікти – аномальне явище у міжнародних відносинах; посилення міжнародних організацій, права і моралі, які обмежують анархію.

Неоліберальний напрям теорії міжнародних відносин. Пліуралістичний підхід Джозефа Ная, Роберта Кеохейна, Джеймса Розенау. Дослідження впливу транснаціональних відносин на зміст і характер міждержавної політики. Визначення Дж. Наєм та Р. Кеохейном чотирьох типів транснаціональної глобальної взаємодії, що відбувається поза межами традиційних міждержавних відносин за умов опосередкованого контролю з боку державної бюрократії, у сферах: 1) інформації; 2) транспорту; 3) фінансів; 4) туризму. Пліуралізм – визначальна характеристика сучасних міжнародних відносин, який полягає у рівнозначності міждержавних та недержавних відносин і навіть зростанні залежності перших від других. Провідна риса світових політичних процесів – розвиток міжнародного співробітництва і домінування кооперативних інтересів. Діяльність держав у глобальній системі залежить від правових та інституційних регулювань. Держави у пошуках оптимальних механізмів співпраці встановлюють певний режим взаємовідносин, побудований на основі міжнародних організацій, які впливають на міжнародні відносини, створюючи розгалужену систему права. Комбінація економічного та ідеологічного чинників, найважливіших трендів розвитку міжнародних відносин, – основа пліуралістичного напрямку неолібералізму. Взаємодія цих чинників, поряд зі зростанням транснаціональності міжнародної системи, свідчення про можливість тривалого консенсусу між державами світу.

«Великі дебати» в теорії міжнародних відносин

Перші «великі дебати» (1920-ті – 30-ті рр. ХХ ст.). Дискусія між реалістами та ідеалістами стосовно ключових питань міжнародно-політичної науки: актори і природа міжнародних відносин, цілі й засоби учасників міжнародних процесів.

Другі «великі дебати» (1950-і – 60-і рр. ХХ ст.). Критика представниками «модернізму» традиційних методів дослідження класичної школи ТМВ. Полеміка між «модерністами» і «традиціоналістами», спричинена прагненням перебороти недоліки класичного підходу і надати вивченню міжнародних відносин дійсно наукового статусу. Підвищена увага до застосування математичних методів дослідження, моделювання, збору і обробки даних, емпіричній верифікації результатів.

Третя хвиля великих дебатів (кін. 1970-х – поч. 80-х. ХХ ст.). Основні положення суперечки неореалістів і неолібералів стосовно світового ладу, ролі держав на міжнародній арені, стану міжнародних конфліктів і форм співробітництва, проблеми міжнародних режимів.

Проблема оцінки наслідків анархічності міжнародних відносин. Теорія неореалізму залишається етатичною, наполягаючи на визначальній ролі держави в міжнародній системі, тоді як теорія неолібералізму (й особливо пліуралізму) спирається на транснаціоналізм.

Конструктивізм. Теоретичні витоки конструктивізму в дослідженнях Бенедикта Андерсена. Ідентичності та інтереси держави значною мірою сконструйовані соціальними структурами. Ідентичність держави має колективний, а не індивідуальний характер. У структурі ідентичності може мати місце велика кількість смислових елементів (міфів, ідей, уявлень) які можуть спрацьовувати на ті або інші політичні цілі. Ідентичність як експлікативний чинник зовнішньої і внутрішньої політики держави. Структура міжнародних відносин є результатом застосування ідей, які поділяють еліти і громадяни. Основні проблеми міжнародних відносин визначаються не інтересами, не силою і владою, а нормами і віруваннями, якими керуються політичні лідери. Взаємообумовленість формування ідентичності державами і міжнародного середовища, під яким розуміють спектр наднаціональних ідей і норм. Категорія «світового культурного середовища». Принципи «глобальної культури» – індивідуалізм і раціональна дія, орієнтовані на досягнення свободи і прогресу – є основою західного капіталізму і держави як системи раціональних бюрократичних інститутів більшості країн світу, а також підґрунтям для поділу на «ми» (ті, хто сформував ці інститути) і «вони» (ті, хто їх не має, або не визнає).

Тема 2. Характеристики та принципи розвитку міжнародних систем

Принципи модернізму в дослідженні міжнародних відносин: емпіризм, індуктивність, об'єктивізм, системність. Розуміння міжнародних відносин як сукупності зв'язків між учасниками. Спроби створення універсальної замкненої логічної теорії міжнародних відносин, яка б дала змогу не лише описати сучасні та минулі конфігурації, перебіг подій у міжнародній системі й пояснити їх, але також передбачити їх майбутні моделі. Основоположник загальної теорії систем – американський вчений австрійського походження Людвіг фон Берталанфі. Теза про ізоморфічність законів, що діють однаково і у природній, і в соціальній системах. Загальна характеристика й особливості міжнародних систем. Міжнародна система як ієрархічно-структурована, цілісна сукупність учасників міжнародних відносин, що пов'язані між собою сталими відносинами. Могутність як критерій ієрархічності взаємозв'язків учасників міжнародних відносин. Стадії розвитку міжнародних систем. Теорії глобальних циклів гегемонії Джорджа Моделскі та Джовані Аррігі в міжнародних відносинах.

Класифікація міжнародних систем Мортон Каплана. Ідея про відповідність типів міжнародних систем глобальному розподілу сил, тобто їхній «полюсності». Відносини в системі визначаються кількістю полюсів і співвідношенням між ними, відносинами між полюсами та нейтральними державами й універсальними акторами. Провідний чинник формування міжнародних відносин – володіння державами ядерною зброєю. Аналіз можливих типів міжнародних систем дає змогу зрозуміти закономірності трансформування системи одного типу в інший.

Світ-системний підхід до інтерпретації структурних характеристик міжнародних відносин. Асиметричність розвитку світової економічної системи. Взаємозалежність розвитку «центру» і «периферії» та «напівпериферії» світової системи Тракування суб'єктності та джерел економічного домінування в міжнародних відносинах за концепціями Іммануїла Валлерстайна, Саміра Аміна, Андре Гундер Франка. Капіталізм – світова система економічного й політичного панування; втрата національною державою самостійності у внутрішній та зовнішній політиці; експлуатація країн третього світу транснаціональними компаніями; маргіналізація та узалежнення внутрішніх суспільних відносин від тенденцій розвитку міжнародного середовища.

Тема 3. Методи дослідження міжнародних відносин

Проблема методу в дослідженні міжнародних відносин. Системний та діалектичний підходи до вивчення міжнародних відносин. Теоретичний і прикладний рівні міжнародно-політичних досліджень. Методи теоретичного рівня дослідження: аналітичний метод (аналогія, порівняння, інтерполяція, структуризація), синтетичний метод (узагальнення, екстраполяція), абстрагування (редукція, формалізація).

Базові емпіричні методи дослідження міжнародних політичних процесів і подій: загальні (спостереження, вивчення документів); експлікативні (контент-аналіз, метод індикаторів, статистичний метод); конструктивні (експеримент, системний метод, моделювання); прогнозні (дельфійський, метод множинності сценаріїв).

Аналіз неформального виміру міжнародних відносин. «Теорія нерішень» і герестетичний метод у формуванні політичного порядку денного. Типологія «нерішень» та практики їх застосування в міжнародних відносинах. Виявлення наслідків неухвалення рішень у міжнародних відносинах.

Розділ 2. Учасники та механізми регулювання міжнародних відносин

Тема 4. Статус і роль держав у сучасних міжнародних відносинах

Проблема трансформації державного суверенітету під впливом глобалізаційних процесів. Чинники де-етатизації державного управління і мережеізація управлінських процесів. Участь недержавних акторів у державному управлінні. Мультиакторне урядування і проблеми легітимації полікотвірних процесів. Вплив міжнародних організацій на функціонування сучасних держав. Співвідношення національного та наднаціонального рівнів урядування. Виклики функціонуванню держав як міжнародних акторів.

Тема 5. Міжнародні організації як регулятори міжнародних відносин

Поняття, характеристики та функції міжнародних організацій. Типологія організацій: за масштабом, за функціональним типом. Міжнародні неурядові учасники міжнародних відносин. Роль міжнародних неурядових організацій та транснаціональних рухів у формуванні глобального громадянського простору. Завдання міжнародних неурядових організацій. Переваги та проблемні аспекти формування міжнародних неурядових організацій. Залежність міжнародних неурядових організацій від донорів.

Тема 6. Міжнародне співробітництво та дипломатія

Змістовне наповнення поняття «міжнародне співробітництво». Нормативні принципи міжнародної співпраці: принцип суверенної рівності держав; принцип незастосування сили; принцип мирного розв'язання спорів; принцип невтручання у внутрішні справи; принципи територіальної цілісності держави; принцип непорушності кордонів; принцип поваги до прав людини; принцип рівноправності й самовизначення народів; принцип виконання зобов'язань згідно з міжнародним правом. Трактатування «сили» в міжнародно-правовій площині. Поняття міжнародних режимів. Форми міжнародного співробітництва. Поняття «мультилатералізму», «білатералізму», «унілатералізму».

Дипломатія як форма несилової реалізації зовнішньої політики. Історичні форми дипломатії. Найважливіші функції дипломатії. Нормативні засади міжнародної дипломатії. Форми дипломатичної діяльності: спеціальні місії та постійні представництва. Принципи дипломатичного протоколу. Процедура встановлення дипломатичних відносин між державами. Структура дипломатичного корпусу. Поняття «Надзвичайний і Повноважний Посол», «консул», «дуаен». Привілеї та імунітети дипломатичних представників.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Усього - го	у тому числі					Усього го	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретичні основи та методи дослідження міжнародних відносин												
Тема 1. Парадигми трактування міжнародних відносин	30	5	5			20	30	2	2			26
Тема 2. Характеристики та принципи розвитку міжнародних систем	20	5	5			10	20	1	1			18
Тема 3. Методи дослідження міжнародних відносин	20	5	5			10	20	2	1			17
Разом за розділом 1	70	15	15			40	70	5	4			61
Розділ 2. Учасники та механізми регулювання міжнародних відносин												
Тема 4. Статус і роль держав у сучасних міжнародних відносинах	25	5	5			15	25	1	2			22
Тема 5. Міжнародні організації як регулятори міжнародних відносин	25	5	5			15	25	2	1			22
Тема 6. Міжнародне співробітництво та дипломатія	30	5	5			20	30	2	1			27
Разом за розділом 2	80	15	15			50	80	5	4			71
Усього годин	150	30	30			90	150	10	8			132

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Тема 1. Парадигми трактування міжнародних відносин	5	2
2	Тема 2. Характеристики та принципи розвитку міжнародних систем	5	1
3	Тема 3. Методи дослідження міжнародних відносин	5	1
4	Тема 4. Статус і роль держав у сучасних міжнародних відносинах	5	2
5	Тема 5. Міжнародні організації як регулятори міжнародних відносин	5	1
6	Тема 6. Міжнародне співробітництво та дипломатія	5	1
	Разом	30	8

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Підготуватися до дебатів «Міжпарадигмальний батл ХХІ».	20	26
2	Підготувати інформаційне повідомлення щодо змін форматів міжнародних систем	10	18
3	Підготувати аналітичний проєкт з презентацією використання одного з методів дослідження повідомлення за питаннями теми практичного заняття.	10	17
4	Підготувати інформаційне повідомлення щодо зміни роді певної держави у міжнародній системі протягом ХХ-ХХІ ст.	15	22
5	Підготувати інформаційну записку щодо діяльності певної міжнародної організації.	15	22
6	Підготуватися до симуляційної гри-перемовин між державами та міжнародними організаціями	20	27
	Усього:	90	132

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені

7. Методи навчання

Курс організовано у формі лекційних та семінарських занять, екзаменаційної контрольної роботи. В рамках семінарських занять студенти обговорюють спірні питання, працюють у групах, розробляють стратегії для глобальних акторів, презентують аналітичні доповіді, грають у симуляційні ігри тощо. У зв'язку із воєнним станом проведення лекцій та семінарів відбудеться з використанням онлайн-платформи zoom, екзаменаційна робота буде проведена з використанням платформи Google Classroom.

Замість виконання завдань (вивчення тем) можуть також додатково враховуватись такі види активностей здобувача:

– проходження тренінг-курсів чи дистанційних курсів з використання сучасних освітніх технологій на платформі Coursera тощо (за наявності відповідного документу про їх закінчення, надання копії викладачу); участь у майстер-класах, форумах, конференціях, семінарах, зустрічах з проблем використання сучасних освітніх технологій (з підготовкою есе, інформаційного повідомлення тощо, що підтверджено навчальною програмою заходу чи відповідним сертифікатом);

– участь у науково-дослідних та прикладних дослідженнях з проблем використання сучасних освітніх технологій (у розробці анкетних форм, проведенні опитувань, підготовці та проведенні фокус-груп, обробці результатів дослідження, підготовці звіту, презентації результатів тощо, що підтверджується демонстрацією відповідних матеріалів).

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни застосовуються поточний та підсумковий семестровий форми контролю. Також, передбачено обов'язковий контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, віднесеного на самостійну роботу.

Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться у формі усної дискусії на практичних заняттях.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень здобувача. Він проводиться у письмовій формі у вигляді семестрового екзамену (за чотирирівневою шкалою оцінювання). Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу, а обсяг навчального матеріалу, який виноситься на підсумковий семестровий контроль, визначається робочою програмою дисципліни.

Сумарна кількість рейтингових балів за вивчення дисципліни за семестр розраховується як сума балів, отриманих за результатами поточного контролю та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Максимальна сума балів за семестр складає 100 балів.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені здобувач на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

У разі настання / подовження дії **обставин непоборної сили** здобувачам вищої освіти денної форми навчання надається можливість скласти **іспит у дистанційній формі** на платформі Google Classroom.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота						1 к/р	Разом	Екза мен	Сума
Розділ 1			Розділ 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6				
10	9	9	9	9	9	5	60	40	100

Критерії оцінювання роботи протягом семестру

Кількість балів	Критерії оцінювання
45-60	Систематичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність пропусків занять без поважної причини, відпрацювання тем практичних занять, пропущених з поважної причини, виконання завдань до кожного практичного заняття, висока активність роботи на практичному занятті, засвоєння всього обсягу матеріалу, повні та обґрунтовані відповіді при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми, вміння мислити абстрактно і узагальнено, здатність публічно представити матеріал.
31-44	Систематичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність пропусків занять без поважних причин, відпрацювання тем практичних занять, пропущених з поважної причини, виконання завдань до кожного практичного заняття, висока активність роботи на практичному занятті, засвоєння всього обсягу матеріалу, повні та обґрунтовані відповіді з несуттєвими помилками при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми, здатність публічно представити матеріал
26-30	Наявність пропущених лекцій та практичних занять, відпрацювання тем пропущених практичних занять, виконання завдань до кожного практичного заняття, активна робота на практичних заняттях, засвоєння основних положень курсу, допущення декількох незначних помилок при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, здатність публічно представити матеріал.

21-25	Наявність пропущених лекцій та практичних занять, відпрацювання тем пропущених та практичних занять, епізодична відсутність виконання завдань, участь у роботі на практичних заняттях, засвоєння окремих положень матеріалу, неповні відповіді при виконанні завдань, складності при визначенні теоретичних питань, на які розраховані завдання, здатність публічно представити матеріал.
16-20	Несистематичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність на заняттях без поважних причин, наявність декількох невідпрацьованих тем пропущених практичних занять, епізодична відсутність виконаних завдань, участь у роботі на практичних заняттях, засвоєння окремих положень матеріалу тем змістовного розділу, неповні відповіді, допущення помилок при виконанні завдань, великі складності при визначенні теоретичних питань на які розраховані завдання, невпевнені навички публічного представлення матеріалу.
11-15	Епізодичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність на заняттях без поважної причини, наявність невідпрацьованих тем пропущених лекцій та практичних занять. епізодична відсутність виконаних завдань, пасивна робота на практичних заняттях (участь у роботі останніх лише за наявності стимулу з боку викладача), наявність певного уявлення щодо матеріалу тем змістовного розділу, неповні відповіді, допущення значної кількості помилок при виконання завдання, невміння визначити теоретичні питання, на які розраховано завдання, невпевнені навички публічного представлення матеріалу.
6-10	Систематичні пропуски лекцій та практичних занять без поважних причин, наявність невідпрацьованих тем пропущених лекцій та практичних занять. систематична відсутність виконаних завдань, пасивність у роботі на практичних заняттях, неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при виконанні завдань, нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання.
0-5	Систематичні пропуски лекцій та практичних занять без поважних причин, теми пропущених лекцій та практичних занять не відпрацьовані, систематична відсутність виконаних завдань, пасивність у роботі на практичних заняттях, відсутність знань, неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при виконанні завдання. Нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання, невміння публічно представити матеріал.

Максимальна сума балів за екзамен складає **40**.

Критерії оцінювання екзаменаційної роботи

Кількість балів	Критерії оцінювання
35-40	Здобувач цілком і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.
29-34	Здобувач достатньо повно і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує термінологією і поняттями, демонструє знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.
18-28	Здобувач розкрив питання у загальних рисах, але спостерігаються деякі упущення при відповіді на питання, обґрунтування неточні. Не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами.
10-17	Здобувач розкрив питання у загальних рисах, розуміє їхню сутність, намагається робити висновки, але при цьому слабо орієнтується в джерелах, припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно.
0-9	Здобувач не в змозі дати відповідь на поставлені запитання, або відповідь неправильна, не розуміє суть питання. Не ознайомлений з джерелами. Не може зробити висновків.

Відповідно, максимальна кількість набраних балів по вивченню дисципліни складає **100** балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

- Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Вузький коридор. Держави, суспільства і доля свободи. Київ: Наш формат. 2020. 520 с.
- Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. Київ: Критика. 2001. 276 с.
- Блек Дж. Історія світу від найдавніших часів до сьогодення. Харків: Vivat. 2021. 256 с.
- Ван Міделлаар Л. Нова політика Європи. Десять років політичних криз. Київ: Дух і Літера. 2021. 408 с.
- Дейвіс Н. Європа. Історія. Київ: Основи. 2020. 1464 с.
- Зірен Ф. Майбутнє? Китай! Як нова наддержава змінює наше життя, нашу політику, нашу економіку. Київ: Бурда-Україна. 2021. 352 с.
- Кіссінджер Г. Дипломатія. Київ: КМ-Букс. 2022. 864 с.
- Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. Нова обкл. Київ: Наш формат. 2019. 320 с.
- Клаузевіц. Природа війни. Харків: Vivat. 2018. 416 с.
- Культурна дипломатія: навч. посібник / за заг. ред. І.Б. Матяш, В.М. Матвієнка; Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка; Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. Київ: ДП «ГДП», 2021. 252 с
- Лісовська Ю., Лісовський П. Політика міжнародних відносин. Проблеми та перспективи. Київ: Університет "Україна". 2021. 350 с.
- Макіавеллі Н. Державець. Історія Флоренції. Харків: Фоліо. 2021. 604 с.
- Михасюк, І. Р. Міжнародні економічні відносини в сучасних міждержавних воєнних конфліктах : підручник / Іван Михасюк, Ростислав Михайлишин ; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 312 с.
- Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / О. Н. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко та ін. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 206 с.
- Муазі Д. Геополітика емоцій. Як культури страху, приниження та надії змінюють світ. Київ: Брайт Букс. 2018. 184 с.
- Піпченко Н., Макаренко Є., Рижков М. Цифрова дипломатія. Підручник. Київ : ВАДЕКС, 2019. 318 с.
- Ручір Ш. Злет і занепад країн. Хто виграє та програє на світовій арені. Київ: Наш формат. 2018. 408 с.
- Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна. та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2016. 540 с.
- Фергюсон Н. Глобальний занепад. Як помирають інститути та економіки. Київ: Наш формат. 2020. 144 с.
- Шегрін С. Політологія міжнародних відносин. Навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури. 2019. 256 с.
- Amin S. Modern Imperialism, Monopoly Finance Capital, and Marx's Law of Value' : Monthly Review Press. 2018. 250 p.
- Cardoso, F. H. Charting a New Course: The Politics of Globalization and Social Transformation, Rowman & Littlefield. 2001. 334 p.
- Finemore M. National Interests in International Society, Cornell University Press. 1996. 154 p.

- Gilpin R. War and Change in World Politics. Cambridge University Press, 1981. 272 p.
- Kaplan M. A. System and Process in International Politics. ECPR Press, 2005. 260 p.
- Keohane R. O., Nye J. S. Power and Interdependence. Longman, 2001. 334 p.
- Mearsheimer J. J. The Tragedy of Great Power Politics (Updated Edition). W. W. Norton & Company, 2003. 576 p.
- Modelski G. Documenting Global Leadership. Palgrave MacMillan. 2017. 436 p.
- Morgenthau H. J. Political Theory and International Affairs: Hans J. Morgenthau on Aristotle's The Politics. Greenwood Publishing Group, 2004. 151 p.
- Thucydides. History of the Peloponnesian War. Open Road Media. 2020. 820 p.
- Wallerstein I. The Modern World-System I: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century. University of California Press, 2011. 440 p.
- Waltz K. N. Man, the State, and War: A Theoretical Analysis. Columbia University Press, 2001. 263 p.
- Wendt A. Social Theory of International Politics. Cambridge University Press, 1999. 429 p.

Допоміжна література

- Вінникова Н. Нерішення як селективний механізм регулювання політичних процесів / Н. А. Вінникова. Парадокси політичних рішень в епоху постдемократії : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. С. 282-292 (424) с.
- Вюйяр Е. Порядок денний. Харків: Vivat. 160 с.
- Ганс-Адам П. Держава в третьому тисячолітті. Київ: ДПА. 2018. 224 с.
- Гудвін Д. Лідерство у буремні часи. Харків: Vivat. 2021. 592 с.
- Джадт Т. Після війни. Історія Європи від 1945 року. Київ: Наш формат. 2020. 928 с.
- Закарія Ф. 10 уроків для світу після пандемії. Київ: Наш формат. 2021. 264 с.
- Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформацій. Як не залишитись на узбіччі історії. 2020. Харків: Віват. 256 с.
- Корсунський С. Як будувати відносини з країнами Азії. Харків: Vivat. 2021. 288 с.
- Ледерак Дж. П. Розбудова миру: стале примирення в розділених суспільствах. Київ: Дух і літера, 2019. 250 с.
- Фергюсон Н. Цивілізація. Як Захід став успішним. Київ: Наш формат. 2018. 488 с.
- Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості. Київ: Наш формат. 2020. 192 с.
- Хаас Р. Розхитаний світ. Зовнішня політика Америки і криза старого ладу. Київ: Основи. 2019. 376 с.
- Pardo R. P. An Analysis of Hans J. Morgenthau's Politics Among Nations. CRC Press, 2017. 102 p.
- Sørensen, G., Møller, J. Jackson R. Introduction to International Relations: Theories and Approaches. Oxford University Press, 2022. 472 p.
- Vinnykova, N. "Risks of political non-decision-making (applications to Ukraine)," Politicus, 2020. 5. P. 35-43. <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2020-5.5>

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Інтернет-представництва міжнародних організацій і об'єднань

<http://www.uia.org> – Союз міжнародних асоціацій.

<http://www.un.org> – Офіційне Інтернет-представництво ООН

<http://www.imf> – Офіційне Інтернет-представництво Міжнародного валютного фонду

<https://www.wto.org/> – Офіційне Інтернет-представництво Світової Організації Торгівлі

<https://www.worldbank.org/en/home/> – Офіційне Інтернет-представництво Світового Банку

<http://www.oecd.org> – Офіційне Інтернет-представництво Організації з економічного співробітництва та розвитку

<http://www.nato.int> – Офіційне Інтернет-представництво НАТО

<https://www.coe.int/en/web/portal/> – Офіційне Інтернет-представництво Ради Європи

<http://www.osce.org> – Офіційне Інтернет-представництво Організації з безпеки і співробітництва в Європі

<https://asean.org/> – Офіційне Інтернет-представництво Асоціації країн Південно-Східної Азії

<http://www.africa-union.org> – Офіційне Інтернет-представництво Африканського Союзу

<http://www.leagueofarabstates.net/ar/Pages/default.aspx> – Офіційне Інтернет-представництво Ліги

арабських держав

<http://www.opes.org> – Офіційне Інтернет-представництво Організації країн-експортерів нафти

<https://www.mercosur.int/en/> – Офіційне Інтернет-представництво МЕРКОСУР

Інтернет-представництва аналітичних центрів та науково-дослідних установ

<http://www.niss.gov.ua> – Національний інститут стратегічних досліджень

<http://csis.org> – Centre for Strategic and International Studies

<http://www.fpa.org> – Foreign Policy Association

<http://www.iiss.org> – International Institute for Strategic Studies

<http://www.chathamhouse.org.uk> – Royal Institute of International Affairs (Chatham House)

<http://www.jia.or.jp/en> – Japan Institute of International Affairs

<http://www.sipri.org> – Swedish Institute of International Affairs

<http://www.pewresearch.org> – PewResearchCenter

<https://thediplomat.com/> – The Diplomat

<https://www.economist.com> – The Economist

<http://www.foreignaffairs.com> – Foreign Affairs

<http://www.fpip.org> – Foreign Policy in Focus

<http://jia.sipa.columbia.edu> – Journal of International Affairs

<http://politicus.od.ua> – науковий журнал «Politicus»